

Julkaisija

Suomen Farmasialiitto ry /
viestintä
Asemamiehenkatu 2
00520 Helsinki

Päätoimittaja

Dosentti Anneli Ritala-Nurmi
VTT
Tekniikantie 21
Espoo
dosis@farmasialiitto.fi

Toimituskunta

Farmasian tohtori Anna-Riia Holmström
Professori Katri Hämeen-Anttila
Farmasian tohtori Anne Lecklin
Dosentti Kari Linden
Dosentti Joni Palmgrén
Farmasian tohtori Marika Pohjanoksa-Mäntylä

Ulkoasu

Kamua Helsinki
kamuahelsinki.fi

ISSN 0783-4233

PÄÄKIRJOITUS

Rokotukset lähemmäs ihmistä – apteekit osana rokotusjärjestelmää

Apteekkien merkitys terveydenhuollossa on viime vuosina vahvistunut, ja yksi uusista palveluista on rokottaminen. Vuonna 2024 voimaan tullut asetusmuutos mahdollisti farmaseuttien ja proviisorien rokotusoikeuden tietyin edellytyksin, ja samana vuonna Valvira kevensi terveystilaa koskevia tila-vaatimuksia sekä selkeytti ilmoituskäytäntöjä (1,2). Nyt kysymys ei enää ole siitä, voivatko apteekit osallistua rokotustoimintaan, vaan siitä, miten rokotuspalvelu toteutetaan osana kansallista rokotusjärjestelmää laadukkaasti ja yhdenvertaisesti.

Kansainväliset kokemukset rohkaisevat

Apteekkien tarjoamat rokotukset eivät ole uusi ilmiö. Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Australiassa apteekit ovat jo pitkään toi-

mineet rokotuskanavana, etenkin influenssa- ja COVID-19-rokotusten osalta. Systemaattiset katsaukset osoittavat, että farmaseuttien rokottaminen lisää rokotuskattavuutta, tavoittaa uusia potilasryhmiä ja vähentää perusterveydenhuollon kuormitusta (3–5).

Kanadassa farmaseuttien osallistuminen influenssarokotuksiin on lisännyt kattavuutta 5–10 prosenttiyksikköä, erityisesti työikäisessä väestössä (6). Irlannissa ja Saksassa apteekkien rokotustoiminta on vakiintunut osaksi kansallisia ohjelmia, ja tutkimukset osoittavat palvelun olevan potilaiden näkökulmasta sekä saavutettava että turvallinen (7,8).

Eurooppalaiset esimerkit ovat myös osoittaneet, että apteekkien rokotustoiminta ei kilpaile muiden terveydenhuollon toimijoiden

Puumalainen I: Rokotukset lähemmäs ihmistä – apteekit osana rokotusjärjestelmää.
Dosis 2025;41(4):409–12.

kanssa, vaan täydentää niitä. Kun rokotuksia tarjotaan siellä, missä ihmiset muutenkin asioivat, rokotuskattavuus kasvaa erityisesti ryhmissä, jotka eivät hakeudu muun terveydenhuollon piiriin (3–5).

Apteekit mukaan parantamaan rokotuskattavuutta

Suomessa apteekkien rokotuspalvelulle on hyvä perusta, jossa farmasian ammattilaisten koulutus sekä apteekkiverkoston kattavuus luovat mahdollisuudet toimivalle ja saavutettavalle rokottamiselle.

Apteekkien asema matalan kynnyksen terveyspalveluna on poikkeuksellinen: lähes jokaisessa kunnassa on apteekki, ja apteekeilla on laajat aukioloajat. Tämä saavutettavuus on merkittävä etu erityisesti alueilla, joilla sote-keskusten resurssit ovat rajalliset. Kun influenssa- tai punkkirokotus on saatavilla myös apteekista, lisää se rokotuspalveluiden saavutettavuutta merkittävästi.

Rokotustoimintaa tarjoavista apteekeista olemme saaneet tietoa palvelun toteutumisesta sekä asiakkaiden kokemuksista. Useissa apteekeissa on jo rokotettu influenssaa, pneumokokkia ja puutiaisivotulehdusta vastaan. Asiakasपालाते on ollut myönteistä: palvelu koetaan nopeaksi, asiantuntevaksi ja turvalliseksi (9). Myös yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa on lähdetty kartoittamaan, jotta apteekit voisivat tulevaisuudessa osallistua kansallisen rokotusohjelman mukaisen rokotusten antamiseen.

Hyvinvointialueilla on keskeinen rooli apteekkien rokotuspalveluiden vakiinnuttamisessa. Jotta apteekit saadaan laajasti mukaan rokotustoimintaan, on palvelulle luotava kestävä rahoitus ja toimivat rakenteet.

Esimerkiksi Norjassa ja Isossa-Britanniassa apteekkien ja julkisen terveydenhuollon välinen yhteistyö on mahdollistanut joustavan rokotusverkoston: apteekit rokottavat väestöä, ja tieto siirtyy automaattisesti kansalliseen rekisteriin (13,14). Tämä vähentää hallinnollista taakkaa ja mahdollistaa rokotuskattavuuden reaaliaikaisen seurannan.

Turvallisuus ja laatu ensisijalla

Rokotusten turvallisuus ja laatu ovat kaiken perusta. Farmaseuttien rokotusoikeus on

sidottu koulutukseen, joka sisältää teoriaopetusta, pistosharjoittelua ja ensiapuvalmiuden ylläpitoa (10). THL:n ja Valviran ohjeet määrittelevät osaamisvaatimukset tarkasti: rokottajan tulee hallita rokotusten indikaatiot, vasta-aiheet, kylmäketjun hallinta ja anafylaksian hoito (1,11).

Käytännön työssä turvallisuutta tukevat apteekin sisäiset ohjeistukset ja toimintaohjeet. Rokotustilan tulee turvata yksityisyys, mahdollistaa aseptinen työskentely ja varmistaa välitön ensiapuvalmius. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että kun nämä edellytykset täytetään, apteekkien rokotustoiminta on yhtä turvallista kuin terveysasemilla (12).

Katse tulevaisuuteen

Maailman terveysjärjestö WHO ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen yhteistyöjärjestö OECD korostavat aikuisrokotusten merkitystä ja tarvetta laajentaa rokotuspalveluja perinteisten terveydenhuollon kanavien ulkopuolelle (16,17). Väestön ikääntyessä tarkoitukseenmukaisen rokotuskattavuuden ylläpitäminen vaatii uusia kanavia – juuri sellaisia, joita maankattava apteekkiverkosto voi tarjota.

Apteekkien rokotuspalvelu on tärkeä mahdollisuus – se tuo rokottamisen lähemmäs ihmistä ja vahvistaa suomalaista terveydenhuoltoa. Nyt on oikea aika vahvistaa yhteistyötä ja rakentaa yhtenäisiä toiminta- ja rahoitusmalleja asiakkaan ja terveydenhuollon parhaaksi.

Inka Puumalainen

proviisori, FaT, farmaseuttinen johtaja
Suomen Apteekkariliitto
inka.puumalainen@apteekkariliitto.fi

Minna Vapa

farmaseutti, sairaanhoitaja, projektivastaava
Suomen Apteekkariliitto
minna.vapa@apteekkariliitto.fi

Viitteet

1. Sosiaali- ja terveysministeriö. Asetus farmaseuttien ja proviisorien rokottamisesta. Helsinki: STM; 2024.
2. Valvira. Ohje terveystieteiden toiminnasta apteekeissa. Helsinki: Valvira; 2024.
3. Isenor JE, Killen JL, Billard BA, Doucet É, Bowles SK. Pharmacists as immunizers: A systematic review. Vaccine. 2022;40(1):25–33.
4. Burson RC, Buttenheim AM, Armstrong A, Feemster KA. Pharmacy-based immunization services: a systematic review. Hum Vaccin Immunother. 2021;17(8):2757–68.
5. European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). Pharmacy-based vaccination in Europe – lessons learned and future directions. Stockholm: ECDC; 2023.
6. Buchan SA, Rosella LC, Finkelstein M, Juurlink DN, Isenor J, Marra F, ym. Effect of pharmacist-led influenza vaccination on population coverage in Canada. BMJ Open. 2019;9(12):e031883.
7. Hattingh HL, Kelly F, Fowler JL, Wheeler AJ. Pharmacist immunization services in Europe: evaluation and perspectives. Res Social Adm Pharm. 2020;16(1):1–9.
8. Wirth S, Jentsch L, Bahr T, Korn L, Schmidt K, Schwanke G, ym. Implementation of influenza vaccination in German pharmacies: a pilot evaluation. Vaccine. 2022;40(7):963–70.
9. Apteekkariliitto. ”Onneksi tänne pääsee” – Apteekkien rokotuspalvelu kasvattaa suosiotaan – Apteekkari. Helsinki; 2025.
10. Farmasian oppimiskeskus. Rokottamisen koulutusohjelma farmasian ammattilaisille. Helsinki: Farmasian Oppimiskeskus; 2024.
11. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Rokotustoiminnan ohjeistus ja osaamisvaatimukset. Helsinki: THL; 2024.
12. Poudel A, Williams A, Tan Z, Ward L, Nissen L. Safety and effectiveness of pharmacist-administered vaccines. Vaccine. 2019;37(43):6363–76.
13. Norwegian Directorate of Health. Community pharmacy vaccination program: implementation report. Oslo: Norwegian Directorate of Health; 2021.
14. NHS England. Community pharmacy seasonal influenza vaccination: Annual report 2023. London: NHS England; 2023.

15. Drozd EM, Miller L, Johnsrud M. Impact of pharmacist immunization authority on vaccination rates: A review of the literature. *Am J Public Health*. 2017;107(6):e1–e7.

16. World Health Organization (WHO). Global report on immunization 2023. Geneva: WHO; 2023.

17. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Adult vaccination and health system resilience. Paris: OECD Publishing; 2023.